

Lastenyksikkö/ ylilääkäri Päivi Lindahl*Asianumero VN/11098/2025*

Julkaisupäivä 13.2.2026

**Lausunto koskien lääkkeenmäärämisasetuksen liitteen 2 muutosta
Optikon vastaanottoaan varten hankittavissa olevat lääkkeet****Taittovian tutkiminen ja silmälasien tarve neuvolaikäisillä**

Silmien taittovoiman mittaaminen neuvolaikäisillä edellyttää silmän tarkennusta lamaavien silmätippojen käyttöä. Tämä johtuu lapsen silmän suuresta tarkennuskyvystä.

Neuvolaikäisten silmälasien tarve liittyy aina toiminnallisen heikkonäköisyyden tai karsastuksen hoitoon tai ennalta ehkäisyyn. Näkövikojen taustalla olevien silmäsairauksien sekä rakenteellisten ja toiminnallisten näköjärjestelmän poikkeavuuksien tunnistaminen ja hoito on keskeisen tärkeää ja vaikuttaa oleellisesti myös määrättävän silmälasin vahvuuteen. Ilman silmälääkärikoulutusta (10–12 vuotta) ja sen lisäksi erityistä neuvolaikäisten silmäsairauksiin perehtymistä voidaan taittovoiman poikkeama ja silmälasikorjaus virheellisesti tulkita sellaisenaan riittäväksi hoidoksi.

Näön seulonta neuvoloissa

Näköjärjestelmän kehityksen erityispiirteiden vuoksi neuvoloilla on keskeinen merkitys pienten lasten näönkehityksen varmistamisessa. Neuvolat on ohjeistettu tutkimaan lasten silmiä, karsastusta ja näöntarkkuutta määrääaikaistarkastuksissa, jotta hoidettavissa olevat silmäsairaudet, taittovirheet ja karsastus ohjataan oikea-aikaisesti erikoissairaanhoidon vaiheessa, jossa pysyvä näkövamma on vielä estettävissä.

Näköjärjestelmä kehittyy muovautumalla ja säilyttäen toimivimmat elementit.

Näköjärjestelmän kehitys on erityisen altis häiriötekijöille ensimmäisten elinkuukausien ja elinvuosien aikana, jolloin näköhavainnon puutteet johtavat pysyvään näkövammaan. Alttius näköhavainnon puutteen aiheuttamaan kehityksen häiriöön säilyy ainakin 8 ikävuoteen asti

Neuvolaikäisillä ei esiinny silmälasien tarvetta, joka liittyy irrallisiin, puhtaasti optiikkaan liittyviin poikkeamiin. Sellaista 0–8 v kohderyhmää ei ole erotettavissa, jolle optikon itsenäisesti tekemä yksittäinen silmätutkimus, taittovoiman määrittäminen ja silmälasit olisi riittävä. Sen sijaan yksiköissä, joissa optikot toimivat silmälääkärin kanssa samanaikaisessa yhteistyössä, heidän osaamistaan tarvitaan ja kaikkien tarkennusta lamaavien silmätippojen, myös atropiinin, käyttö on turvallista ja lääkärin vastuulla.

Neuvolaikäisten silmäsairauksien hoito on pitkäjänteistä ja kestää pääsääntöisesti näönkehityksen kriittisen periodin 0–8 vuotta. Hoitoon liittyvät silmälasit ovat lääkinnällistä kuntoutusta. Hoitoketjun tulee olla selkeä, yhdenvertainen ja julkisen terveydenhuollon hallinnassa. Yksityisen optisen alan liiketaloudellista toimintaa ei tule liittää neuvolaikäisten silmäsairauksien hoitoon.

Tarkennusta lamaavien silmätippojen turvallisuudesta neuvolaikäisillä

Tarkennukseen vaikuttavat silmätipat ovat lääkkeitä, jotka kulkeutuvat myös keskushermostoon ja saattavat erityisesti lapsilla aiheuttaa keskushermoston haittavaikutuksia kuten väsymystä, sekavuutta, rauhattomuutta ja hallusinaatioita. Erityisesti haittavaikutuksia voi esiintyä lapsilla, joilla on orgaaninen aivo-oireyhtymä tai muu keskushermoston kehityshäiriö, joka voi altistaa kouristuksille. Lääkkeitä pitäisi käyttää varoen myös lapsille, jolla on kardiovaskulaarisia ongelmia taustalla.

Suurin osa silmätutkimuksia tarvitsevista lapsista on 1–5-vuotiaita ja heistä merkittävällä osalla on kehitysviivettä, yleissairauksia tai käytössä lääkkeitä, joilla on yhteisvaikutusta edellä mainittujen silmätippojen kanssa.

Viitataan Suomen Silmälääkäriyhdistyksen kattavaan katsaukseen tarkennukseen vaikuttavista silmätippoista ja niihin liittyvistä haittavaikutuksista.

HUS Silmätautien klinikan lastensilmäsairauksien yksikkö vastaa Helsingin, Länsi-Uudenmaan, Vantaa-Keravan, Keski-Uudenmaan ja Itä-Uudenmaan hyvinvointialueiden neuvolaikäisten erikoissairaanhoidosta valtakunnallisen erikoisosaamisen ja sairauskohtaisten erityisvastuiden lisäksi. Potilaskäyntejä on 10000/v. Suurin potilasikäryhmä ovat 1–5-vuotiaat. Tunnettuamme hyvin neuvolaikäisten silmien tutkimiseen liittyvät haasteet sekä pitkän kouluttautumisen ja kokemuksen vaatimuksen ennen kuin valmiudet riittävät itsenäisiin hoitopäätöksiin ja tarpeellisten silmälasien määräämiseen.

Optikoiden lisäkoulutus lasten silmistä on kannatettavaa, mutta se ei anna pätevyyttä neuvolaikäisten itsenäiseen hoitoon ja silmälasien määräämiseen.

Yhteenveto

HUS Silmäklinikan Lastenyksikön silmätautien erikoislääkärien kantana ilmoitan, että emme puolla optikoille vastaanottoaan varten hankittavissa olevia lääkkeitä koskevan lääkkeenmääräämisasetuksen liitteen 2 muutosta

Helsingissä 13.2.2026

Päivi Lindahl

Silmätautien erikoislääkäri

Ylilääkäri

Lastenyksikkö

HUS Silmätautien klinikka